

הפגישה שלא תהיה בין ניצולת השואה למשפחתה

תמרה ברקוביץ היתה בת 12 כשאיבדה את משפחתה בשואה ונותרה לבד. זיכרון ילדות הוביל לתחקיר, שסופו באיתור משפחה שלא רוצה קשר אתה

[עופר אדרת](#)

הארץ 07.06.2013

תמרה ברקוביץ יושבה השבוע בביתה הקטן שבקיבוץ ניר דוד בבקעת בית שאן ודמעות בעיניה. "כל החיים הייתי כל כך בודדה ופתאום התברר שיש לי משפחה כל כך גדולה. ענקית. אני מאוד מאוד מתרגשת", אמרה. כשסיימה לגולל את מסכת חייה המפותלת, התברר כי הדמעות אינן של שמחה. "זה סיפור מאוד מאוד עצוב. אני חושבת עליהם, על הפגישה שיכלה להיות. קשה לתאר", הוסיפה ברקוביץ, בת 85.

בעלה, משה, בן 98, ישב לצדה. שניהם שרדו בשואה בנפרד והכירו במוסקווה ב-1949. מאז הם יחד. עשר שנים לאחר היכרותם עלו לישראל והתיישבו בניר דוד. "כשבאנו לארץ היתה לי משפחה מאוד מאוד גדולה שקיבלה אותנו בחמימות. אבל לתמרה לא היה אף אחד. היא לא הצליחה למצוא אף אחד", אמר משה.

בני הזוג הביאו לעולם שלושה ילדים: דניאל, דינה וחגית. דניאל נהרג במלחמת יום הכיפורים, דינה חיה בארצות הברית. שישה נכדים ונין אחד הם היום מקור השמחה היחיד של תמרה. בחודשים האחרונים גילתה תמרה סוד משפחתי שהוסתר ממנה 72 שנה, מאז נפרדה מהוריה בפעם האחרונה. זה היה ב-1941, כשהיתה בת 12. באיחור טרגי

התברר כי הילדה שאיבדה את הוריה בשואה ושרדה בשנות המלחמה בגפה, בידיעה שכל משפחתה נרצחה, כלל לא היתה לבד בעולם.

עשרות מבני משפחתה גרו בארה"ב בזמן המלחמה, ובהם סבה וסבתה, שהותירו אחריהם ילדים, נכדים ונינים שעל קיומם לא ידעה. לו רק ידעה שיש לה משפחה ענפה באמריקה, חייה היו נראים אחרת.

גידי פורז, בעבר איש היטק והיום "בלש היסטורי", הוא האחראי לפריצת הדרך בסיפור המשפחתי של תמרה. במחקר שביצע בשנה האחרונה גילה את מה שרבים אחרים ניסו למצוא לשווא. הוא נבר בארכיונים בישראל ובארה"ב, עד שהצליח לשרטט מחדש את עץ המשפחה האבוד של תמרה.

התוצאה הציבה אותו בפני דילמה. "איך מספרים לתמרה על סבא וסבתא שלא חיפשו אותה לאחר השואה בידיעה שהיא, נכדתם, נספתה עם הוריה? איך אומרים לה שבשנות ה-50 עוד היתה יכולה לבשר להם על הולדת בתה, דינה, הנינה שלהם?" סיפר פורז על לבטיו.

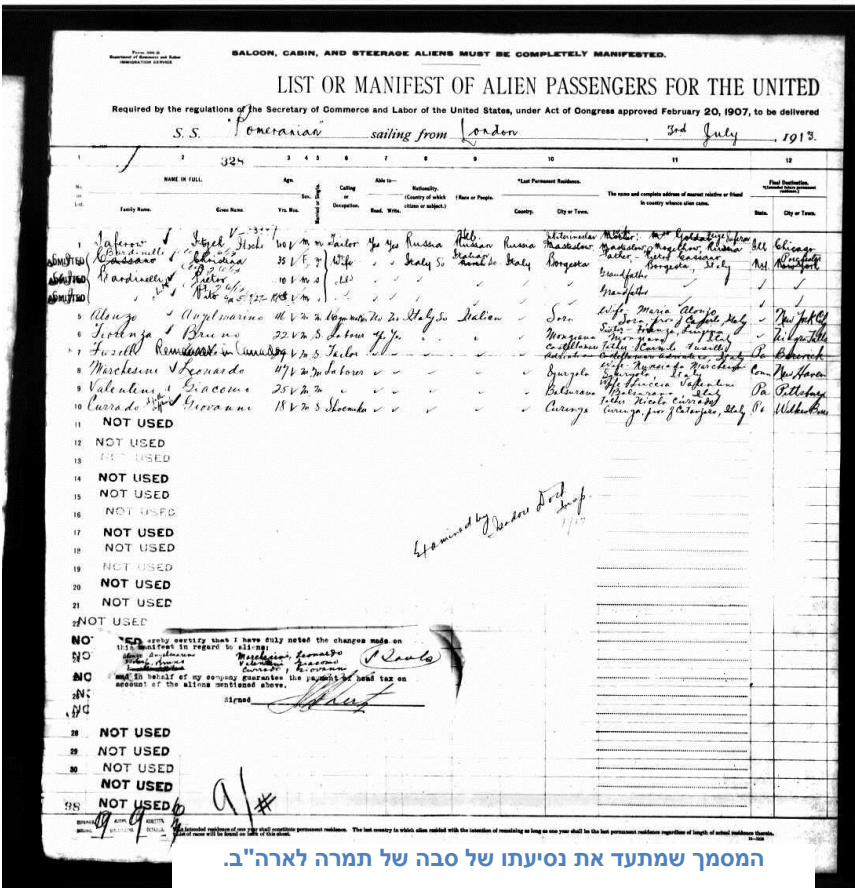
הקשר בינו לבין תמרה החל בשנה שעברה בעקבות פנייה של דינה. "אני מחפשת את משפחתה של אמי כבר הרבה שנים, ללא הצלחה... מאוד אשמח אם תוכל לעזור לי, ואם זה עוד יהיה כאשר אמי בחיים – זה יהיה נהדר", כתבה לו.

סודות ולחשים

פנייתה התבססה על זיכרונות עמומים של תמרה מילדותה בבלארוס. "כשהייתי ילדה כל הזמן היו סודות ולחשים בבית. לא ידעתי על מה מדברים. יום אחד אמא קיבלה מכתב והתחילה לבכות. כששאלתי מה קרה, היא הראתה לי תמונה של ילד יפהפה, לבוש נורא יפה. היא סיפרה שהוא בן אחותה", נזכרה תמרה השבוע.

"היתה גם תמונה שאמא הראתה לי. ראו שם את סבא וסבתא שלי ושתי אחיות של אמא. הן היו לבושות מאוד יפה. אני זוכרת אילו נעליים יפות היו להן ולסבתא היה של ארוך כזה ושקוף. בעיני הם היו מאוד עשירים". לצד המכתבים והתמונות הגיעו גם חבילות. תמרה הבינה במעורפל שיש לה קרובי משפחה באמריקה - אבל הוריה לא סיפרו לה יותר מכך.

התחקיר ההיסטורי שביצע פורז בהתנדבות גילה את הסיפור האמיתי מאחורי זיכרונות הילדות של תמרה. חודשים ארוכים הוא עיין במרשמי תושבים, נישואים, מיתות והתאזרחות השמורים בארכיונים בארה"ב. הוא גם בדק דו"חות של אוניות שיצאו מאירופה לאמריקה וסרק עיתונים ישנים ומדעות אבל.

המסמך שמתעד את נסיעתו של סבה של תמרה לארה"ב.

התוצאה היא תיאור קורותיה של משפחה יהודית מברית המועצות, שחלק מבניה היגרו לארה"ב בשנות ה-20 וצאצאיהם חיים שם עד היום, בעוד חלקם האחר נותרו על אדמת אירופה ונרצחו בידי הנאצים. רק ילדה אחת, תמרה, שרדה בשואה, עלתה לישראל והקימה כאן משפחה - בידיעה שהיא השריד האחרון למשפחה הזאת.

ראשיתו של הסיפור ב-1913, אז עזב סבה של תמרה, יצחק סופירוב, את בלארוס ויצא לארה"ב לנסות את מזלו. תשע שנים לאחר מכן, ב-1922,

הצטרפו אליו אשתו פייגה, סבתה של תמרה, ושלושה מילדיהם - אברהם, ליסה וסוניה - דודיה של תמרה. בתם הבכורה חנה, אמה של תמרה, נותרה מאחור, בעיירה מסטיסלב, עם בעלה יואל ובתם התינוקות נינה.

שש שנים לאחר מכן, ב-1928, נולדה תמרה. אביה סירב ללכת בעקבות בני משפחתה של אשתו ולהגר לארה"ב. "הוא לא הסכים לעזוב את הבוסטון שלנו", אמרה תמרה. "הבוסטון הזה הרג אותם לבסוף". עם פלישת הנאצים לבלארוס, ב-1941, נמלטת המשפחה. "הלכנו ברגל 900 קילומטר, אבל הגרמנים השיגו אותנו. הם החזירו אותנו לעיירה שבוע אחרי האקציה. שמענו על אונס ודברים איומים", סיפרה.

ב-15 באוקטובר רוכזו היהודים שנותרו בעיר. אביה הורה לה להסתלק וכך הציל את חייה. "שאלתי 'לאן אלך?' אמרתי לו שאני לבד ואני פוחדת. אבל הוא התחיל לבכות ואמר לי ללכת. השומר הגרמני לא שם לב אלי בכלל. ככה ניצלתי", סיפרה. הוריה ו-800 מאנשי העיר נרצחו עוד באותו היום. תמרה התחזתה ליתומה רוסייה וכך הצליחה לשרוד. בתום המלחמה התגלגלה למוסקווה לבדה, חסרת כל. היא התמקצעה בתחום הטכני ועסקה בייצור מכונות. ב-1959 עלתה עם בעלה משה ושני ילדיהם לישראל. כאן נולדה בתם השלישית.

שני שמות ועץ משפחה

עשרות שנים ניסתה לברר אם יש לה קרובים בארה"ב, ללא הצלחה. כשהגיעה אל פורו פניית המשפחה הוא הבין שצריך לנסות לבדוק כיוונים חדשים. "את פריצת הדרך עשינו כשאיתרנו את שם המשפחה 'החדש' של הסב", אמר. "הסבא היגר לארה"ב כיצחק סופירוב אבל שינה שם את שמו לאיזידור שפר. גם אשתו, פייגה, שינתה את שמה בארה"ב ונקראה מריה".

S-165	
Family name Saferon (Schaefer)	Given name or names Ische (Isadore)
Address 308 S. Homan Ave.	
Certificate no. (or vol. and page) 51458	Title and location of court Circuit Court, Cook Co., Ill.
Country of birth or allegiance Russia	When born (or age) Jan. 20, 1873
Date and port of arrival in U. S. July 18, 1913 X	Date of naturalization Apr. 17, 1924
Names and addresses of witnesses Louis Dauber 3251 W. 16th St. Ida Gold 3736 W. 18th St.	
U. S. Department of Labor, Immigration and Naturalization Service. Form No. I-IP.	

מסמך של איזידור שפר, סבה של תמרה, בארה"ב.

באמצעות המחשב שלו הציג פורו לתמרה את המסמכים הרבים שמצא, שםם הצליח לבנות מחדש את עץ המשפחה. "איך אפשר למצוא את כל המשפחה רק משם משפחה ושם של עיר? זה פלא פלאים", אמרה. לפורו יש לא מעט ניסיון בתחום. "בניתי 400 עצי משפחה ואיתרתי 13 אלף איש", אמר בשעה שהציג את המסמך המכונן - ספר הנוסעים של האונייה אסטוניה שתיעד את מסעה של משפחתה לארה"ב. "כל אדם שעלה לאונייה נרשם בשמו והרישום כלל עוד המון פרטים לגביו", אמר פורו. "אפשר ללמוד משם מי שילם על כרטיס הנסיעה של כל נוסע, מאיפה בא, לאן הלך, את מי הותיר אחריו, מי חיכה לו בארה"ב..."

אחרי שגילה כי הסב שינה את שם משפחתו לשייפר, בנה פורו טבלה של שמות משפחה יהודיים שנכתבים או מבוטאים באופן דומה. הוא הניח, בצדק כפי שהתברר בדיעבד, שהשם נכתב בכמה צורות שונות. "עשינו דוקטורט רק על השם הזה", אמר. "אם לא הייתי יקה שפותח בעצמו כל מסמך וקורא אותו במו עיניו, אין סיכוי שהייתי מוצא את המשפחה הזאת".

מכל המשפחה הענפה שאיתר פורו נותרו כיום חמישה בני דודים מדרגה ראשונה של תמרה, המתגוררים בערים שונות ברחבי ארה"ב. היא ומשפחתה הצטערו לגלות שלאותם בני דודים אין עניין בקשר עם קרובת המשפחה היחידה שלהם בישראל. "זה מאכזב, כי היתה לנו התלהבות מאוד גדולה. אבל כשנכנסים לדבר כזה צריך לדעת שיש גם אפשרות כזאת. אתה לא יודע מי האנשים בצד השני, מה הקשיים ומה הבעיות שלהם", סיכמה דינה.

אם יש לכם מידע על קרובי משפחה נוספים של תמרה, אתם מוזמנים ליצור קשר עם גדי פורו, שממשיך לשרטט את העץ המשפחתי שלה: poraz@bezeqint.net